

Checklist mediawijsheid lesmateriaal

10 aandachtspunten voor je ermee aan de slag gaat

Het aanbod mediawijsheidprogramma's neemt in rap tempo toe. Daarmee rijst ook de vraag hoe effectief al deze programma's zijn. Hoe weet je welk programma je het beste kunt gebruiken? Om scholen, leerkrachten en mediacoaches te helpen hun weg te vinden in het grote aanbod van mediawijsheidprogramma's heeft Mediawijzer.net deze checklist samengesteld met tien aandachtspunten die kunnen helpen een goede keuze te maken. De checklist is ontwikkeld voor mediawijsheid maar ook te gebruiken voor digitale geletterdheid. Naast mediawijsheid omvat digitale geletterdheid: basiskennis van ict, computational thinking en informatievaardigheden.

2. Is het programma goed onderbouwd?

Een duidelijke onderbouwing waarom een programma op een bepaalde manier is opgebouwd en waarom het zou werken mag niet ontbreken. Liefst met verwijzingen naar (populair) wetenschappelijke literatuur. Programma's die ontwikkeld zijn op basis van theorie en eerder wetenschappelijk onderzoek hebben meer kans effectief te zijn.

4. Sluit het programma aan bij de behoeftes van de kinderen en de uitvoerder?

Welke mediawijsheidcompetenties hebben de leerlingen nodig? Dit is een belangrijke vraag om te stellen bij het maken van een keuze voor een programma. Breng vooraf in kaart welke competenties de leerlingen al bezitten. Welke competenties krijgen ze van huis uit al mee? En waar kan en wil de school nog bijdragen? Kies een programma dat leerlingen iets leert wat ze nog niet goed beheersen. De kans is dan groter dat het programma effect heeft.

5. Sluit het programma aan bij de eigenschappen van de leerlingen?

Niet alle kinderen zijn hetzelfde. Het sociale, emotionele en cognitieve ontwikkelingsniveau van een 8-jarige verschilt bijvoorbeeld van een 13-jarige. Maar ook tussen kinderen van dezelfde leeftijd zijn verschillen. Zo zijn er bijvoorbeeld bepaalde kwetsbare groepen, zoals kinderen met een licht verstandelijke beperking. Houdt het programma rekening met deze individuele verschillen? Wordt er duidelijk gemaakt voor welke

1. Is het duidelijk wie de ontwikkelaar is van het programma?

Bij het kiezen van een programma is het goed om te kijken naar wie het programma ontwikkeld heeft. Is dit een commerciële of niet-commerciële organisatie? Wat is het doel en belang van de ontwikkelaar? Moet er bijvoorbeeld voor gebruik van het programma betaald worden, of is het gratis beschikbaar? Wat is de expertise van de ontwikkelaar? Inzicht in de ontwikkelaar van een programma kan helpen de kwaliteit en betrouwbaarheid van het programma in te schatten en draagt daardoor bij aan het maken van een goede keuze.

3. Heeft het programma duidelijke leerdoelen?

De leerdoelen van mediawijsheidprogramma's moeten transparant en specifiek zijn.

Oftewel, het moet duidelijk zijn op welke mediawijsheidcompetenties het programma inspeelt en in welke mate. Sommige programma's doen bijvoorbeeld van alles een beetje, terwijl andere programma's zich specifiek richten op één bepaalde competentie. Ook moet duidelijk zijn hoe de leerdoelen bereikt worden: welke opdrachten horen bij de leerdoelen? Wat gaan de leerlingen precies doen, met welke materialen? En zijn de leerdoelen afgestemd op de leeftijd van de kinderen? Duidelijke leerdoelen helpen de uitvoerder om de juiste keuze te maken. Hierdoor is de kans groter dat het gekozen programma aansluit bij de behoeftes van de kinderen en de uitvoerder, wat de effectiviteit ten goede komt.

kinderen het programma bedoeld is? Biedt het programma de mogelijkheid om delen ervan aan te passen op basis van de eigenschappen en het ontwikkelingsniveau van kinderen? Sommige programma's werken alleen voor bepaalde typen kinderen. One size fits all bestaat niet. Daarom is het belangrijk om een programma te kiezen dat aansluit bij de kenmerken van de kinderen die ermee aan de slag gaan.

6. Sluit het programma aan bij de visie van de school?

Scholen zijn een belangrijke groep uitvoerders van mediawijsheid-programma's. Scholen verschillen in visie: hun kijk op de wereld, het kind en het onderwijs. Zo zijn er verschillen tussen scholen op het gebied van onderwijsvorm (bijvoorbeeld Montessori, Dalton en Jenaplan) en op het gebied van geloofsovertuiging (bijvoorbeeld katholiek, protestants en islamitisch). Wordt door de ontwikkelaars van het programma duidelijk gemaakt bij welke schoolvisie het materiaal aansluit? Of is het mogelijk het programma aan te passen aan de visie van de school? De kans is groter dat een programma effectief is als het qua inhoud, thematiek en werkwijze aansluit bij de visie van de school.

7. Bevat het programma heldere instructies?

Heldere instructies voor wat gedaan en gezegd moet worden zijn belangrijk. Programma's werken vaak het beste als ze volgens een bepaalde werkwijze en zoals bedoeld door de ontwikkelaars worden uitgevoerd. Goede instructies bevatten duidelijke protocollen voor het uitvoeren van het programma en besteden aandacht aan de manier waarop omgegaan kan worden met niveauverschillen tussen kinderen, bijvoorbeeld door het bieden van handvatten hoe verdieping aangebracht kan worden in de opdrachten.

8. Is het duidelijk aan welke randvoorwaarden voldaan moet worden?

Is het duidelijk aan welke randvoorwaarden voldaan moet worden om het programma uit te voeren? Denk hier aan techniek (zijn er voldoende computers aanwezig), tijd (is er voldoende tijd beschikbaar om het volledige programma te draaien), en competenties van de uitvoerder (heeft degene die het programma gaat uitvoeren de benodigde kennis en vaardigheden). Als er te weinig tijd is om het programma volledig uit te voeren, is de kans groot dat bepaalde essentiële onderdelen overgeslagen worden. Dit kan nadelig zijn voor de effectiviteit van een programma. En als de benodigde kennis en vaardigheden bij de uitvoerder niet aanwezig zijn, kan dit ertoe leiden dat het programma niet optimaal wordt uitgevoerd. Ook dit kan nadelig zijn voor de effectiviteit ervan.

9. Houdt het programma rekening met de sociale omgeving?

De kans is groter dat een mediawijsheid-programma effectief is als de sociale omgeving van kinderen betrokken wordt. Kinderen gebruiken media voor een groot gedeelte thuis in hun vrije tijd. Door ouders en grootouders te betrekken kan de kloof tussen wat een kind leert in het programma en hoe het er in de thuisomgeving aan toe gaat kleiner worden. Een programma heeft meer kans van slagen als kinderen thuis de kans krijgen hun aangeleerde competenties toe te passen. Duidelijke richtlijnen en handvatten voor hoe de sociale omgeving van kinderen betrokken kan worden (bijvoorbeeld huiswerkopdrachten waar kinderen en ouders samen aan moeten werken) mogen dan ook niet ontbreken in mediawijsheidprogramma's.

10. Is de effectiviteit van het programma bewezen?

Een programma is effectief als de doelstellingen ervan daadwerkelijke bereikt worden. De effectiviteit van een programma kan op verschillende manieren bewezen worden. Bijvoorbeeld door kwantitatief onderzoek dat gebruik maakt van een voor- en nameting. Beter nog is gerandomiseerd onderzoek met een controlegroep en een langere termijn follow-up meting (bijvoorbeeld na 6 maanden).

Hoewel dit type onderzoek belangrijk inzicht levert in de effectiviteit van mediawijsheidprogramma's is dit niet het enige op basis waarvan conclusies getrokken moeten worden. Het is ook goed om te kijken naar wat er tijdens het programma, dus tijdens het leerproces, gebeurt. Observaties van kinderen en uitvoerders tijdens het programma kunnen bijvoorbeeld belangrijke aanwijzingen voor de werking van het programma opleveren.